

ЗМІНИ СПОЖИВЧИХ ЦІН

Головне

У вересні 2021 року, після дефляції серпня, споживчі ціни дещо підвищились, проте цінова ситуація залишається стабільною.

Наразі вітчизняний споживчий ринок продовжує знаходитись під тиском високих зовнішніх цін, що є головним чинником прискорення інфляції практично впродовж переважної частини року. Це також до кінця року зумовлюватиме значно вищий її показник, ніж у минулому році. Втім, чинник зовнішніх цін не нівелював вплив звичних чинників сезонності, хоча рівень впливу інших чинників у порівнянні з чинником зовнішніх цін є значно меншим. Така динаміка, виходячи із природи її формування, з одного боку, практично не може суттєво стримуватися за рахунок заходів монетарної політики, але, з іншого, – не несе в собі тривалих загроз для економіки в цілому і не є стимулом для прискорення, власне, споживчої інфляції в подальшій перспективі, адже не має для цього сталого підґрунтя, яке було б сформовано за рахунок негативних процесів або чинників внутрішнього походження.

Ключові показники	Зміни за рік, %		Зміни за місяць, %	
	Серпень 2021	Вересень 2021	Серпень 2021	Вересень 2021
Зміни споживчих цін	10,2	11,0	«-»0,2	1,2
Базова інфляція	7,2	7,4	0,0	1,3
Небазова інфляція	14,6	16,4	«-»0,5	1,1

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

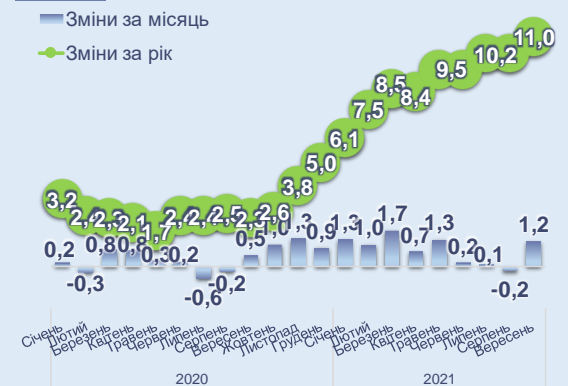
У вересні 2021 року, після дефляції серпня, споживчі ціни очікувано підвищилися на 1,2% («мінус» 0,2% у серпні). Загалом зростання споживчих цін залишалося в тренді більш прискореного в порівнянні з минулим роком – 7,5% із початку року (до грудня 2020 року) порівняно з 1,7% за аналогічний період 2020 року. Але, при цьому, у річному розрахунку інфляція зросла відносно повільніше – до 11% з 10,2% у серпні.

Як і раніше, у вересні динаміка споживчих цін свідчить про збереження тиску з боку зовнішніх цін (у продовольчій групі та групі енергоносіїв), у т.ч. на тлі проявів сезонності у формуванні цін за певними товарними групами.

Довідково. За даними Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) у вересні 2021 року середнє значення Індексу продовольчих цін збільшилося на 1,2% порівняно з серпнем і на 32,8% порівняно з вереснем 2020 року.

Такий тиск з боку зовнішніх цін стимулює зростання собівартості виробництва (впродовж січня-вересня 2021 року ціни виробників промислової продукції підвищилися на 34,7%), що відображається у формуванні більшості цін на різні групи товарів та послуг. Також збереження тиску з боку цін виробників позначається на загальній витратності виробництва. Так, триваюче підвищення сукупних витрат у виробництві сільськогосподарської продукції позначилося на суттєвішому відновленні зростання цін на продукти харчування, які є сировинними або з низьким ступенем обробки (за розрахунками Мінекономіки ціни на такі продукти зросли на 2,3%

Рис. 1 Зміни споживчих цін, %

Джерело: Держстат

Рис. 2 Зміни споживчих цін за розділами товарів та послуг, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

Рис. 3 Зміни цін на продовольство, % у річному обчисленні

Джерело: ФАО, Держстат

порівняно з 0,5% у середньому у вересні впродовж 2018 – 2020 років), зокрема відчутніше подорожчало молоко, що віддзеркалилося на молочній продукції, а також деякі овочі.

Довідково. Упродовж січня-вересня 2021 року порівняно з відповідним періодом 2020 року витрати на виробництво сільськогосподарської продукції зросли на 36%, у т.ч. продукції рослинництва – на 33,7% та продукції тваринництва – на 40,1%.

У вересні ц.р. у групі «Овочі» найбільше зросли ціни на огірки (на 47,6%), кабачки (на 34,1%), баклажани (на 18,4%) та помідори (на 15,9%).

За даними Держстату станом на 01.10.2021 порівняно з відповідною датою попереднього року врожай овочів зріс на 6,7%, картоплі – на 1,8%.

За окремими товарними позиціями зростання цін продовжилося на тлі скорочення їх виробництва, зокрема на яйця (на 13,6%, внесок до загальної споживчої інфляції – 0,1 в.п.).

Довідково. За даними Держстату упродовж січня-вересня 2021 року скорочення виробництва яєць становило 14,1% (за цей же період торік – лише «мінус» 1,3%).

За даними Мінагрополітики станом на 17.09.2021 середні ціни виробників на яйця впродовж місяця зросли на 31%.

Водночас стримувало таке зростання сезонне насичення продовольчого ринку, зокрема знизилися ціни на фрукти – на 3,4% (внесок – «мінус» 0,1 в.п.), олію соняшникову – на 0,9% (внесок – «мінус» 0,01 в.п.), цукор – на 0,1% (внесок – «мінус» 0,001 в.п.) тощо.

Довідково. У вересні ц.р. у групі «Фрукти» найбільше зниження цін відбулося на: кавуни (на 28,4%), виноград (на 16,9%) та яблука (на 10,9%).

За даними Держстату станом на 01.10.2021 порівняно з відповідною датою попереднього року врожай цукрового буряку зріс у 2 рази, врожай ягідних та плодових культур – на 7,8% та на 2,5% відповідно.

Крім окремих продовольчих товарів сезонно подешевшали деякі послуги, зокрема знизилася вартість послуг пансіонатів (на 24,2%) та туристичних послуг (на 8,8%). Також знизилася тарифи на залізничний пасажирський транспорт (на 1,7%), що було типовим для цього місяця і здійснено відповідно до механізму коригування вартості проїзду пасажирів (середнє зниження вартості у вересні впродовж 2018–2020 років за розрахунками Мінекономіки становило 2,8%).

Також у вересні відбулося зниження цін на бензин (бензин А-92 подешевшав на 0,6%, бензин А-95 – на 0,5%) та дизельне паливо (на 0,4%). Це досягнуто завдяки як уповільненню цінового тренду на нафту на світовому ринку в попередні місяці, так і державному регулюванню на ринку пального шляхом встановлення середньої вартості на основі розрахунків НАК «Нафтогаз України», яка не дозволяє АЗС маніпулювати цінами та захищає споживачів від неконтрольованого їх зростання.

Довідково. Середня вартість 1 літра дизпалива ULSD 10 ppm та бензинів автомобільних GASOLINE 10 ppm визначається Мінекономіки на підставі розрахунків НАК «Нафтогаз України», проведених з урахуванням відповідних даних міжнародного інформаційного агентства Platts CIF NWE за попередні 10 днів, розрахункових коефіцієнтів 0,825 кг/літр та 0,745 кг/літр відповідно, сум митних платежів (акцизний податок, ПДВ) та щоденного офіційного курсу гривні до іноземної валюти,

Рис. 4 Зміни цін на продовольчому ринку, % у річному обчисленні

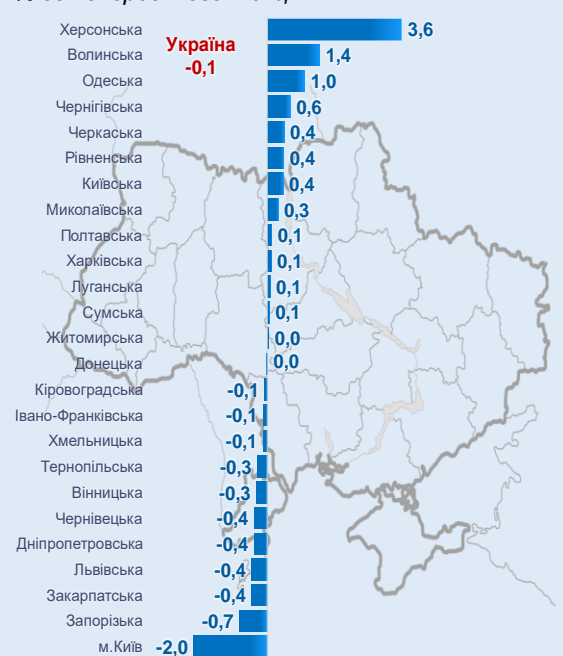
Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

Рис. 5 Зміни споживчих цін за чотирьома групами, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

Рис. 6 Зміни цін у групі «Транспорт» за регіонами у вересні 2021 року, % до попереднього місяця

Джерело: Держстат

встановленого Національним банком у відповідному періоді. НАК «Нафтогаз України» подає зазначені розрахунки Мінекономіки щомісяця до 1, 11 і 21 числа.

У підсумку ціни в групі «Транспорт» у вересні знизилися на 0,1% (внесок – «мінус» 0,01 в.п.).

Попри збереження високого цінового тиску з боку європейського ринку, зростання тарифів на природний газ для потреб населення становило лише 1,8% порівняно з 2,1% у серпні (питома вага в споживчому наборі – 2,2%).

Довідково. За даними Світового банку середня ціна на природний газ на європейському ринку за вересень підвищилася на 48,1%, у річному обчисленні – у 5,8 раза й досягла 646,4 дол. США за 1 тис. м³. У вересні ц.р. на вітчизняному ринку продовжилося підвищення вартості газу за місячними тарифами газопостачальними компаніями – максимум встановлено на рівні 20,96 грн за м³ з ПДВ (у серпні – 16,99 грн за м³ з ПДВ відповідно). Водночас деякі газопостачальники відмовляються від використання місячних цін, залишаючи тільки річні (які наразі мають бути незмінними).

Тому загалом у вересні зростання вартості комунальних послуг навіть дещо сповільнилося та становило 0,5% (внесок – 0,04 в.п.) порівняно з 0,6% місяцем раніше.

У підсумку ці чинники лише частково компенсували інфляційний вектор продовольчого ринку. Як наслідок, за розрахунками Мінекономіки **зростання небазової компоненти інфляції становило 1,1% за місяць** (порівняно зі зниженням на 0,5% у серпні), внесок до загальної споживчої інфляції – 0,4 в.п., з початку року – зростання на 10,4%, у річному обчисленні прискорилося до 16,4% (з 14,6% у попередньому місяці).

Вплив з боку монетарних чинників також посилюється – **зростання базової інфляції становило 1,3% за місяць** (у серпні не змінювалася), внесок до загальної споживчої інфляції – 0,8 в.п., з початку року – 5,5%, у річному обчисленні прискорилося до 7,4% (з 7,2% у попередньому місяці).

Одним з основних чинників такого цінового прискорення стала, знову ж таки, сезонність. Так, суттєво зростали ціни на:

- ✓ одяг і взуття на 7,9%, внесок – 0,4 в.п. (середнє підвищення у вересні впродовж 2018 – 2020 років за розрахунками Мінекономіки становило 8,4%);
- ✓ послуги у сфері освіти на 13,2%, внесок – 0,2 в.п. (10,3% відповідно).

Крім того, зберігається вплив реалізації ефекту відкладеного попиту, що додатково посилювало ціновий тиск на ринок.

Довідково. У вересні 2021 року за розрахунками Мінекономіки продукти харчування з високим ступенем промислової обробки подорожчали на 12,5% у річному обчисленні (на 12,1% у попередньому місяці), вартість послуг зросла на 10,4% у річному обчисленні (на 9,7% відповідно).

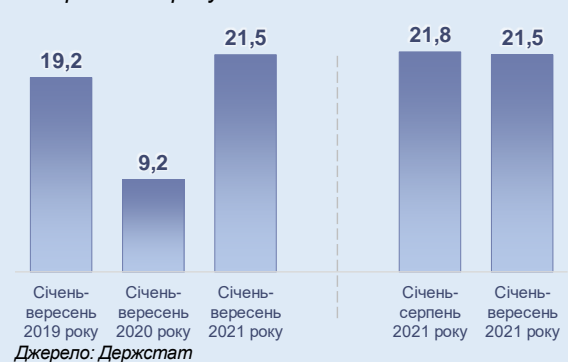
Серед інфляційних чинників також залишається збереження суттєвих обсягів надходжень приватних грошових переказів в Україну на тлі міграційного спрямування вітчизняної робочої сили,

Рис. 7 Базова й небазова інфляція, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

Рис. 8 Зміни середньомісячної заробітної плати в середньому по економіці, % до відповідного періоду попереднього року

Джерело: Держстат

Рис. 9 Обсяги приватних грошових переказів в Україну, млрд дол. США

Джерело: Національний банк

а це 10,3 млрд дол. США за січень-вересень 2021 року (на 19,7% більше ніж за аналогічний період 2020 року).

Водночас тривала відносно стабільна динаміка обмінного курсу гривні (упродовж вересня гривня до долара США в середньомісячному значенні зміцнилася на 0,2%, з початку поточного року – на 5,1%) тимчасово практично виключила цей чинник впливу на інфляцію.

З метою стримування споживчої інфляції Національним банком і далі реалізовувалася більш жорстка, ніж у попередньому році, монетарна політика, що виражалось у:

- ✓ підвищенні з 10.09.2021 облікової ставки Національним банком до 8,5% річних;
- ✓ помірних темпах зростання грошової пропозиції – грошова маса з початку року зросла лише на 4,1% (на 19,7% упродовж січня-вересня 2020 року).

Варто зазначити, що обмеження грошової пропозиції та неухильне зростання вартості коштів може призвести до прояву монетарного голоду, що матиме руйнівний ефект для динаміки економічного відновлення, яка наразі триває в Україні.

Довідково. У вересні 2021 року процентна ставка за новими кредитами резидентам (крім інших депозитних корпорацій) за всіма секторами економіки становила 12,1% (11,9% у вересні 2020 року).

При цьому, також, варто наголосити, що наразі поточна динаміка цін цілком відповідає прогнозованому загальному цьогорічному тренду щодо порівняно більш високих, ніж у попередньому році, темпів інфляції.

І, навіть з урахуванням високого рівня зростання світових цін на енергоносії, а також на тлі погіршення епідеміологічної ситуації та посилення карантинних заходів, варто припустити, що за відсутності інших нових викликів для економіки відносно вищий рівень інфляції, ніж у попередньому році, не несе в собі ознак деструктивного з боку інфляції впливу на позитивні здобутки економічного розвитку.

Рис. 10 Зміни грошової маси та бази, % у річному обчисленні

ЗМІНИ ЦІН ВИРОБНИКІВ ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Головне

У вересні 2021 року зростання цін виробників промислової продукції уповільнилось, передусім, з огляду на зниження цін на деякі неенергетичні сировинні товари (насамперед на залізну руду). Останнє зумовило зниження цін на продукцію, яка реалізується за межами України, що й усунуло розрив між темпами підвищення цін на продукцію для внутрішнього й зовнішнього ринків.

Очікується, що до кінця 2021 року внутрішні ціни й далі залежатимуть від світового тренду (враховуючи його корекції), а також внутрішніх різноспрямованих чинників (високої собівартості виробництва, розширення пропозиції, зокрема сільгосппродукції).

Ключові показники	Зміни за рік, %		Зміни за місяць, %	
	Серпень 2021	Вересень 2021	Серпень 2021	Вересень 2021
Зміни цін виробників промислової продукції	46,5	45,1	5,4	0,7
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	130,2	84,9	«-»2,2	«-»11,6
Переробна промисловість	34,7	31,5	«-»0,3	«-»0,3
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	40,3	60,9	26,3	11,0

Джерело: Держстат

Ціни в промисловості у вересні 2021 року суттєво уповільнили зростання – до 0,7% за місяць (з 5,4% у серпні), у річному обчисленні – до 45,1% (з 46,5% відповідно). За підсумком січня-вересня 2021 року зростання цін становило 34,7%.

Вереснєве уповільнення відбулося з огляду на зниження світових цін на неенергетичні сировинні товари (зокрема на залізну руду). Світовий ціновий тренд зумовив поглиблення падіння цін з боку українських товаровиробників на продукцію, що реалізується за межі України («мінус» 7,4% за місяць порівняно з «мінус» 4% у попередньому місяці). Проте таке зниження нівельовано подальшим зростанням цін на продукцію, що реалізується в межах України, хоча й меншими темпами (3,2% порівняно з 8,2% відповідно). Це усунуло розрив між темпами підвищення цін на продукцію для внутрішнього ринку (у річному обчисленні зросли до 45,1% у вересні з 42% у серпні ц.р.) та призначену для зовнішнього ринку (до 44% з 1,6 раза відповідно).

Як і в попередньому місяці, визначальний вплив на рівень цін мало збільшення вартості в групі «Енергія» – і далі зростали найвищими з усіх основних промислових груп темпами (на 8,8% за місяць з огляду на темпи подорожчання електроенергії – на 12,3%). Водночас, тиск з боку витратної частини виробництва, поступово знижувався – товари проміжного споживання дешевшають другий місяць поспіль («мінус» 5,8% у вересні та «мінус» 2,1% у серпні, хоча загалом ціни залишалися в 1,5 раза вищими, ніж торік).

Рис. 1 Зміни цін виробників промислової продукції, %

Джерело: Держстат

Рис. 2 Зміни цін виробників промислової продукції в галузевому розрізі, % до попереднього місяця

Джерело: Держстат

Рис. 3 Зміни цін виробників промислової продукції в цілому, а також призначену для реалізації в межах України та за її межі, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

У постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря цінове зростання, попри певне сповільнення, залишалося високим – 11% за місяць (за розрахунками Мінекономіки внесок до загального зростання цін у промисловості становив 2,44 в.п.) порівняно з підвищенням на 26,3% у серпні.

Довідково. За даними ДП «Оператор ринку» у вересні 2021 року ціновий індекс базового навантаження в Об'єднаній енергетичній системі України на ринку «на добу наперед» виріс на 7,68%, у порівнянні з серпнем, та становить 2 109,02 грн/МВт.год (без ПДВ).

Водночас як у добувній, так і в переробній промисловості, другий місяць поспіль, спостерігається зниження цін – за місяць відповідно на 11,6% (внесок – «мінус» 1,58 в.п.) та на 0,3% (внесок – «мінус» 0,19 в.п.).

Збереження такої цінової динаміки, передусім, викликано як світовим трендом зниження цін на деякі неенергетичні товари, так і сезонним насиченням ринку, що найбільше позначилося на ціноутворенні у:

- ✓ добуванні металевих руд – падіння цін становило 31,5% за місяць, внесок – «мінус» 1,9 в.п. («мінус» 7,4% у серпні), що, зі свого боку, визначило відповідну динаміку в металургії – зниження на 2,3%, внесок – «мінус» 0,3 в.п. («мінус» 3,2% відповідно);

Довідково. За даними Світового банку ціни на залізну руду у вересні знизилися на 23,2% (у серпні – «мінус» 24,3%), що відбулося як з огляду на поступове послаблення попиту, насамперед з боку Китаю, так і на тлі збільшення пропозиції серед основних постачальників залізної руди, зокрема з Бразилії та Австралії.

- ✓ харчовій промисловості – зниження цін становило 0,2%, внесок – «мінус» 0,05 в.п. («мінус» 0,3% відповідно) на тлі сезонного здешевлення продукції в низці галузей, зокрема у виробництві цукру (на 3,6%) й у виробництві олії та тваринних жирів (на 3,4%) з огляду на збиральну кампанію цукрових буряків та соняшнику, а також на набрання обертів у переробленні та консервуванні фруктів і овочів (на 0,3%).

Водночас, як і в попередні місяці, зберігався високий ціновий тиск на світових торговельних майданчиках на енергоносії, що визначило подальше цінове прискорення у:

- ✓ добуванні кам'яного вугілля – зростання цін становило 4% за місяць, внесок – 0,1 в.п. (2,3% у серпні) та в добуванні сирої нафти та природного газу – на 5,6% за місяць, внесок – 0,2 в.п. (2,2% відповідно), що додатково посилено підвищеним попитом з боку вітчизняних підприємств;
- ✓ хімічній промисловості – зростання цін становило 3,3% за місяць, внесок – 0,1 в.п. (у серпні – 2%) та забезпечено, насамперед, прискореним підвищенням внутрішніх цін (до 5% за місяць порівняно з 2,4% у попередньому місяці) з огляду на збереження суттєвого внутрішнього попиту на продукцію цієї галузі.

Рис. 4 Зміни цін виробників промислової продукції за основними промисловими групами, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

Рис. 5 Зміни світових цін на залізні руди й базові метали, а також внутрішніх у добуванні металевих руд та в металургії, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат, Світовий банк

Рис. 6 Зміни світових цін на нафту і природний газ, а також внутрішніх у добуванні сирої нафти та природного газу й у виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат, Світовий банк

Очікується, що до кінця 2021 року внутрішні ціни й далі, переважно, залежатимуть від світового тренду (враховуючи його корекцію), що додатково посилюватиметься внутрішніми чинниками (з огляду на високу собівартість виробництва). Водночас, зважаючи на розширення не тільки попиту, а й пропозиції, відбуватиметься поступове зниження цінового тиску на ринок.

Рис. 7 Зміни деяких цін у харчовій промисловості, % у річному обчисленні

Темпи приросту/зниження ІСЦ за розділами товарів та послуг

Ключові показники	Серпень 2021 року			Вересень 2021 року		
	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %
Усі товари та послуги	-0,2	–	10,2	1,2	–	11,0
Базовий ІСЦ	0,0	0,00	7,2	1,3	0,77	7,4
Небазовий ІСЦ	-0,5	-0,21	14,6	1,1	0,41	16,4
Зміни цін за розділами товарів та послуг						
Продукти харчування та безалкогольні напої	-0,7	-0,32	11,7	1,1	0,48	13,6
Алкогольні напої, тютюнові вироби	0,4	0,03	10,0	0,8	0,07	10,2
Одяг і взуття	-3,0	-0,16	-4,2	7,9	0,40	-4,2
Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	0,6	0,05	29,0	0,5	0,04	25,1
Водопостачання	0,7	0,00	11,8	0,0	0,00	11,8
Водовідведення	0,9	0,00	18,6	0,0	0,00	18,6
Електроенергія	0,0	0,00	36,6	0,0	0,00	36,6
Природний газ	2,1	0,04	96,1	1,8	0,04	68,6
Гаряча вода, опалення	0,0	0,00	13,9	0,0	0,00	13,9
Предмети домашнього вжитку	0,3	0,01	3,6	0,5	0,02	3,9
Охорона здоров'я	0,0	0,00	5,5	0,4	0,03	5,5
Транспорт	0,8	0,09	11,4	-0,1	-0,01	10,8
Паливо та мастила	1,6	0,05	32,2	-0,2	-0,01	31,2
Зв'язок	0,6	0,02	4,5	0,6	0,02	5,1
Відпочинок і культура	0,3	0,01	4,0	-0,6	-0,02	4,0
Освіта	0,1	0,00	14,6	13,2	0,18	16,9
Ресторани та готелі	0,5	0,02	6,7	0,0	0,00	7,4
Різні товари та послуги	0,4	0,02	6,6	0,7	0,03	6,8

Джерело. Держстат, розрахунки Мінекономіки

Примітка. За рахунок округлень, які виникали у зв'язку з електронною обробкою інформації, сума внесків за розділами товарів та послуг може не дорівнювати підсумку

Темпи приросту/зниження ІЦВ за основними галузями

Ключові показники	Серпень 2021 року			Вересень 2021 року		
	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %
Зміни цін виробників промислової продукції	5,4	–	46,5	0,7	–	45,1
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	-2,2	-0,30	130,2	-11,6	-1,58	84,9
Добування кам'яного вугілля	2,3	0,05	29,9	4,0	0,09	36,0
Добування сирої нафти та природного газу	2,2	0,09	174,5	5,6	0,24	130,8
Добування металевих руд	-7,4	-0,45	168,9	-31,5	-1,92	75,2
Переробна промисловість	-0,3	-0,19	34,7	-0,3	-0,19	31,5
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	-0,3	-0,07	26,6	-0,2	-0,05	23,1
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	1,2	0,03	105,2	-1,6	-0,04	94,3
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	2,0	0,06	50,2	3,3	0,10	50,4
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	0,4	0,01	14,7	1,0	0,01	15,4
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	1,6	0,08	13,7	1,6	0,08	14,3
Металургійна промисловість	-3,2	-0,43	72,6	-2,3	-0,34	63,4
Машинобудування	0,9	0,06	11,7	0,8	0,05	12,4
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	26,3	5,84	40,3	11,0	2,44	60,9

Джерело. Держстат, розрахунки Мінекономіки

Примітка. За рахунок округлень, які виникали у зв'язку з електронною обробкою інформації, сума внесків за галузями може не дорівнювати підсумку